

tiszaparti életét és emlékét hirdeti az újjászületett tápéi templom

Három korszak, három stílus a restaurálás egységében — Román ablaknyílások, barokk torony, modern főhajó — Különleges építészeti megoldással építették újjá az alföld legregibb árpádkori emlékét

Tápé, július.

(A Délmagyarország munkatársától) A templom 900 éve áll itt az alföldi homokon, a komp mellett, amelyen az elsodort világból keltek át a másik partra a maradandóság magyarjai: halászhajók és zsellérei, a tápéi rétre, Vetyehátra, Malajdokra, Sirhegyre. Ahól sokszor volt síri a világ, sirhegy a lép, nád és sás között, — a tulsó parton, ahol nem termelt buza, legfeljebb nádat lehetett átalhozni a ladikon a genes-madarak szállására. Így élt az ősfalu talán előbb nádszáritásból és gyékényfonásból, mintsem életet kaszálhatott volna a réteken.

A templom 900 éven át nézte ezt a küzdelmet; látta, hogy pusztulnak ki a nádasokból a genes-madarak; látta, mint lett a táborból szállás, a szállásból halászfalu, később község, amelynek címe van, benne az ősvilágot őrző genes-madár: A templom a saját falain érezte a mulhatatlan magyar világot, a lassú, őrlő és növekvő éveket; — tán monostor volt itt először István király idejében, később kápolnát kapott az ősi halászfalu, aztán tovább bomlottak ki a falak; a kápolnát templom váltotta fel. Majd egy ezredév pergett le itt lassan és megfontoltan a falak alatt, — a nádas és a sás eltűnt a tulsó oldalon, a templom pedig ma az ezeréves magyar életet hirdeti a Tisza partján, korokat és századokat. És ahogy most körüljárjuk a feltámadt és újjáéledt falakat, korszakokat hirdeti ez az újjáépült kilencszázéves templom.

Három elhatároló kor néz le az elsodorhatatlan tápéi világra: a román karéjokból gótikus ívekbe hajló korszak, a barokk század és a modern kor megújulása. Nemcsak műemlék, nemcsak műtörténelmi, de egyedülálló ritkaság az alföldi homokon, egy — 900 éves templom, amely töretlen tisztaságban három stílust foglal össze.

Küzdelem az összeomlás ellen

A restauráció nemrégiben készült el. Hosszú sora van ennek a valóban heroikus munkának, amelyet dr. Bogoss Béla esperes-plebánus kezdeményezett, idestova harminc év áthatatos céltudatosságával és amelyet nem nyugvó ösztönzésére kitűnő tervezők és építők valósítottak meg.

A tápéi templomot még a század elején műemlékké nyilvánították, hiszen oly kevés árpádkori emlék marad meg a porló és bizonytalan alföldi homokon. Nincsenek okirati bizonyítékok, de az ennél is erősebb hagyományok hirdetik, hogy a templom alapjait valószínűleg 1055-ben rakták le a Tisza szélén. Már az 1910-es években veszélyek kezdtek mutatkozni az ősi templom falain, az omladások és repedések mutatták; összeomlás fenyeget, ha nem kezdenek hozzá a megerősítéshez, átépítéshez. Harminc évig tartott Bogoss esperes küzdelme és gyűjtése, közbefűttek a háborús és inséges idők, másra kellett a gond, figyelm és pénz, mint egy szegény alföldi zsellérfalu omladozó templomára. De a tervek alakultak, a krajcárok és fillérek lassan gyűltek, végre is maga a templom szólt bele a hosszú küzdelembe és parancsolt megértést.

1936-ban véstesen omladozni kezdtek a falak, recsegték a tartó oszlopok, hatóságai emberek jelentek meg a templomnál, életveszélyesnek nyilvánították. A recsegő-omladozó falakat gerendákkal kellett alátámasztani és a szolgálatnak ki kellett költözni a templomból. Majd három és fél évig zárva volt az életveszélyes 900 éves templom, az iskolában két tantermet rendeztek be a szolgálatra, három évig idejártak a hívek Istent dicsérni, binni és reménykedni.

Végre is 1939-ben eredményhez érkezett a

harmincéves küzdelem. Együtt volt 60 ezer pengő, meg lehetett kezdeni a restaurálást, amely valóban újjáépítéssel volt egyenlő. Újjászületett a templom a 900 éves falak árnyékában.

A város 22 ezer pengővel vállalta kegyúri kötelességet, 6000 pengőt ajánlott fel a kultuszminisztérium az árpádkori alföldi templom megmentéséhez, a többiit krajcárról fillérré Bogoss esperes gyűjtötte össze.

A zsellérség nem mert bizni az újjáépítésben...

— A tápéi nép végtelen boldog volt, amikor hozzakezdtek az építéshez — mondja Bogoss esperes-plebánus —, de szinte hihetetlennek tartotta, hogy fel fog épülni az ilyen szegény zsellérség temploma... 1904-ben jöttem ide és harminchéti hosszú pásztorokodásom legboldogabb időszaka ez a korszak volt, amikor életem végén megvalósíthattam az újjáépítést...

Két év előtt végre hozzakezdhettek a munkához. Dr. Lux Kálmán, a kiváló műtörténész, az Országos Műemlékek Bizottságának alelnöke vállalkozott a tervek elkészítésére, — most már látjuk: egyedülálló munkát oldott meg. A cél az volt, hogy mindenképpen meg kell őrizni a dűldező templom történelmi alapját, százados részeit, ugyanakkor hivatlkodás és parvenőség gyanúja nélkül korszerű templomot kell építeni a megsokasodott hívők számára. A kis kápolna helyén háromszoros arányú kereszthajós templom készült, amely híven őrzi az összes műemlékrészeket. Dr. Lux Kálmán harmonikus és összefoglaló, sok részletfinomságban bővelkedő terveit Farkas Imre építőmester valósította meg gondos munkával.

Alig kezdtek hozzá a tisztításhoz, bontáshoz, a belső, legregibb rész falainak rejtékéből színes falrészek tűntek elő: frescót találtak a kis zsellérfalu templomában, elrejtve, színe titkos rejtékekben. A Műemlékek Bizottsága dr. Szentiványi Béla főtitkárt küldte ki, ő fejtette ki és fejtette meg a nyilvánvalóan 600 éves falfestményeket. Megtisztította a századok vakolatától és ma már tisztán, a százados színek változataiban tisztán látható néhány rendkívül érdekes frescórész. A vonalak, színek stílusából, a mondanivaló szelleméből megállapította, hogy a fresco a tizenharmadik század körül kerülhetett a falakra. Tiszta feliratok, kőbe kapart betűk szólnak 1597-ből, például így szól az egyik írásos emlék és bizonyíték:

„Hic fuit — Francesco Banyaie

radt frescorészleteket, nem tett hozzá semmit a radtfrescorészleteket, nem tett hozzá semmit a részletekhez, úgy hagyta a maguk torzójában, de megmentette őket és különleges eljárással konzerválta az enyészet támadásai ellen. Ezek a gyengéd és homályos frescorészletek is igazolják a templom (és a tápéi szállás) korát és multját

900 év változását

A hagyományok, a falak és a kőbekapart emlékek bizonyítják, hogy az árpádházi királyok első századában, valószínűleg 1065 körül tették le a kápolna alapjait a szegény halászfalu közepén. Azóta többször fejlődött, bővült a kápolna. A 15. században még mindössze 4 önyi területen állhatott, 1710 körül ismét bővítették, ekkor 6 öllel bővült a templom, akkor kaphatta finoman ívelt, karcu tornyát is. Most pedig itt áll a megújult templom háromszorosra növe. Legutóbb, az életveszélyes megállapításakor 600 lélek befogadására volt alkalmas; ma 1600 lélekre épült... Hatvanezer pengős költséggel elkészült a restaurálás, kibővítés és az újjászületett templom töretlenül őrzi a három elhatároló kor stílusát és minden emlékét.

Ebben van most különlegessége és ritka érdekessége az ősi szegény halászfalu árpádkori templomának.

Három korszak, három stílus

A munka szövevényes és mindenképpen nehéz volt. Voltaképp a új templomépítésről lehet beszélni, hiszen meg kellett menteni a műtörténelmi és

Csépiéshez-szántáshoz

adómentes petróleum, gázolaj, benzin,
továbbá **traktorolajok**, gépszírok
és **kocsikenőcs**

kapható:

Perecsényi Aladár cégnél
a Vacuum Oil Comp. Rt. bizományi raktára
Ideiglenesen Szeged, Tiszapályaudvar

Telefon 30-17., vagy 12-09.

magyarság-történelmi szempontból is az összes fellelhető korszakokat. Dr. Lux Kálmán finom és elmélyült terveinek az volt a vezetés szempontja, hogy semmi se tűnjön el a régi értékekből és ezek köré épüljön fel a modern templom. Szerencsés harmonijában sikerült megvalósítani ezt a különösnek és körülményesnek ható célkitűzést. Nincs változtatás, nincs eltüntetés: egységbe foglalta össze a három különböző stílus maradványait olyan szerencsésen, hogy a háromszoros keveredés ellenére is az újjászületett templom megőrzi a harmonikus egységet.

A szabályos kereszthajóssá formált templom legbelsőbb, legészakibb részét, az apszist a gótikából román stílusba hajló legregibb, 900 éves maradvány adja, gyönyörű gótikus felső ívekkel, hosszukás, szűk, tiszta román ablaknyílásokkal. kétségtelenül ez a legértékesebb, legmegőrzendőbb része a Szent Mihály tiszteletére épült templomnak. Ezek az ívek, pillérek és ablaknyílások még a tápéi szállás kápolnájának emlékét őrzik.

A barokk korszakra — és nyilván a második-harmadik nagy átépítésre és növekedésre — az idillikusan szép, finom és karcu ívű torony emlékeztet, amely megmaradt a maga egészében és amelynek stílustisztaságára, messzire ható hangulatára alig van példa a Tisza mentén. Mindenképpen helyes volt érintetlenül megőrizni ezt a finom toronyépületet.

A harmadik részt az új építkezés adja, teljesen modern megoldásban, nyugodt és összefoglaló arányokban, rácszott ablakokkal, sőt egyik részén vízszintesen fekvő téglalap ablakrajzokkal, a tárgyilagos stílus példájára. A sekrestyebéjart egyenesen, mint egy modern, idillikus kúria simul az épülethez.

Sikerült tehát megőrizni a műemlék-maradványokat és az egészet egységbe hangolni egy modern templom arányaiba.

A három korszakot és részletet a vakolás még külön is hangsúlyozza. A román-maradék fehérszürke fedést kapott, a barokk-részlet enyhén világos-okker fedést, a legújabb nagy rész pedig a tárgyilagos stílusnak megfelelően határozottabb szürkét. Ez az elgondolás — amely a legkevesebbet kívánta kendőzni, „elsímitani”, eltakarni az egymásmellett következő stílusokat — Göllner Károly főmérnök ízlését és építészeti felkészültségét dicséri. Ezzel a három árnyalattal is hangsúlyozni kívánta a századokat, a három kort, amelyet egységbe foglal az egész újjászületett épület.

A belső kiképzés maga is külön figyelmet érdemel. A tágas főkapu, a kazettás megoldású boltózat, a széles galéria, a kereszt-arányok világos megőrzése és mindezek fölött az egymás felé tartó gótikus ívek nemes vonalai. Szép és látványosságzámba menő alkotás.

Az ősi falu képét már csak a változatlan életforma, a lassan húzó komp és a község háza címerében a genes-madár őrzi. Az oly idillikusan alföldi hangulatot idéző gölyamadár már régen elköltözött a kecses-karcu toronyból, de a falakon rajta van a tiszamenti élet hangulata és hagyományja. És alig készült el, alig épült újjá a 900 éves templom, a parkányok és ereszek alatt már ott vannak az alföldi táj édes jelei; néhány fecskecsalád költözött a torony alá, a sötétszürke fészkek odasimulnak a parkányokhoz és a nyári szél vitorláján ott keringenek a piros palatető körül, az idillien finom toronyra! együtt hirdetve a tiszaparti táj örök hangulatát, mulhatatlan eszdes szépségét.

900 éve szól itt a könnyű és illanó homokon.

(—185.)

Rum, likőr, pálinka, bor és málnaszörp
legelőcsőbb árban kapható

Kunsági rum- és likörgyárban
Szeged, Kossuth Lajos-szögányt 21.
Telefon: 29-33.

FAVASSZAL ÉS NYARON HASZNALJA A

Gréf-kenőcsöt

hatása biztos. Készíti

Suriányi József

Szent Rókus Gyógyszertára

SZEGED, Kossuth Lajos-szögányt 51. sz. Orv.
Kodjunk az utaztatoktól! 17.